

PREVENCIJSKA ISTRAŽIVANJA I PREVENCIJSKA PRAKSA

JOSIPA BAŠIĆ*

Primljeno: travanj 2003.
Prihvaćeno: veljača 2004.

Pregledni rad
UDK: 376.5

U vremenu u kojem su problemi odrastanja djece i mladih u porastu, problemi ponašanja sve složeniji, postojeće tretmanske intervencije nedovoljno učinkovite, ostaje tražiti znanstvena rješenja i na njima temeljiti preventivnu praksu. Pregledom nekih novijih postavki u određivanju suštine preventivnih istraživanja /znanosti i preventivne prakse ovim radom želi se utemeljiti i potvrditi neka znanja važna za područje preventivne djelatnosti i za našu zemlju. U radu su dati neki pristupi i definicije preventivne znanosti i preventivnih istraživanja, te osnove za postavljanje i evaluiranje preventivnih programa.

Ključne riječi: preventivna istraživanja, preventivna znanost, preventivna praksa, prevencija poremećaja u ponašanju, djeca i mladi

Uvod

Nerijetko se u znanstvenoj i stručnoj literaturi koja se odnosi na prevenciju poremećaja u ponašanju i delinkvenciju djece i mladih mogu zapaziti naslovi kao što su: Poziv na prevenciju!; Zašto prevencija?; Prevencija osnovana na znanstvenim istraživanjima!; Koje preventivne strategije su učinkovite?; Obećavajući, učinkoviti ili model preventivni programi? (Hawkins i dr. 2001; Kellam i Rebok, 1992; Albee, Gullotta, 1997; SAMHSA, 2002 i dr.).

Ti naslovi odražavaju noviju povijest preventivnih istraživanja i preventivne prakse. Trebamo li odgovore na ta pitanja? Gdje smo kao znanstvenici i praktičari s tim u vezi? Neke od odgovora moguće je naći i u ovom radu.

Preventivna istraživanja

Preventivna znanost jedna je od disciplina koja integrira istraživanja o čovjeku kroz njegovo odrastanje – razvojnu epidemiologiju, epidemiologiju u zajednici i s tim u vezi preventivne intervencije (Kellam i Rebok, 1992, Janković, Bašić, 2001; Bašić, 2001; Bašić, 2003; Ferić, Kranželić 2001).

Na drugi način rečeno, preventivna znanost je svojevrsna teorija socijalnog razvoja čovjeka, čiji je cilj identificirati i reducirati poremećaje u ponašanju mladih ljudi, istovremeno promovirajući zdravlje, pozitivne stavove i ponašanja koja vode produktivnom i zdravom življenju mladih.

Pri tome preventivna znanost ima dva cilja:

1. identificirati rizične čimbenike koji smanjuju vjerojatnost javljanja poremećaja u ponašanju i zaštitne čimbenike koji poboljšavaju socijalne veze i jačaju djecu i mlade i zaštićuju ih od mogućih poremećaja u ponašanju,
2. razviti i primjenjivati uspješne strategije koje će omogućavati "puštanje" istraživanja u praksu.

Rizični čimbenici su oni čimbenici koji na strani djeteta ili njegove okoline povećavaju vjerojatnost uključivanja mladih u negativna ili antisocijalna ponašanja (Williams, Ayers, Arthur, 1997; Rolf i dr. 1992). Neki od njih vezani su za:

- rizične čimbenike u zajednici - mobilnost, blagi zakoni i norme u zajednici, posjedovanje oružja i delinkvencija, dostupnost droga i oružja,
- obiteljske rizične čimbenike – loše vođenje obitelji, obiteljske konflikte,

* Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu